

*Cuvântul înainte al editorului
de la Shaftesbury Publishing Company*

Cartea lui Merlyn, scrisă de T.H. White în anii celui de-al Doilea Război Mondial, se voia a fi încheierea unui plănuit volum cuprinzând cinci cărți și intitulat *The Once and Future King*¹. Volumul a fost până la urmă publicat, în 1958, însă *Cartea lui Merlyn* nu a făcut parte din el. Ediția de față este prima tipărită integral.

White nu a văzut șpalturile *Cărții lui Merlyn* după ce manuscrisul complet a fost trimis spre publicare, către sfârșitul anului 1941, și, cum avea obiceiul de a face corecturi și revizuirii odată ce lucrarea lua forma tipărită, manuscrisul de față nu era în varianta sa definitivă atunci când ne-a parvenit. Cu toate acestea, părea atât de aproape de ea, încât retușurile editoriale necesare au fost minime.

¹ *Rege acum și pentru totdeauna* e o posibilă traducere. O alta e *Regele de odinioară și din viitor*. La Editura Arthur, titlul a fost tradus prescurtat *Regele Arthur* (n. red.).

Drept ghid al eforturilor noastre editoriale, am folosit ediția Putnam din 1958 a tetralogiei *The Once and Future King*. Am regularizat punctuația din cadrul dialogurilor, am corectat toate greșelile de ortografie, păstrând ortografia britanică și cea arhaică. Titlurile cărților și, ca regulă, numele de genuri/specii au fost scrise cu litere cursive, iar acolo unde White nu s-a arătat consecvent cu utilizarea majusculilor în cazul unor cuvinte precum *bursuc*, *om* și *democrație*, am operat o regularizare. În câteva cazuri, unde s-a omis în mod evident un cuvânt la dactilografiere, acel cuvânt a fost reintrodus.

Două episoade din *Cartea lui Merlyn* – scenele în care Merlyn îl transformă pe Arthur în furnică și, mai târziu, în găscan – au apărut deja, oarecum ieșite din context, în *Sabia din stâncă*, în varianta publicată în tetralogie. White le scrisese inițial pentru *Cartea lui Merlyn*, în varianta cu cinci cărți a *The Once and Future King*, iar noi, în consecință, le-am lăsat neatînse.

Acolo unde, în manuscrisul original, exprimările în latină și greacă nu au fost traduse, Peter Green ne-a oferit, cu amabilitate, o tălmăcire a lor.

Introducere în *Cartea lui Merlyn*

Îl găsim acum pe Regele Arthur al Angliei singur în cortul său de campanie, în ajunul bătăliei. A doua zi urma să-i înfrunte în câmp deschis pe fiul său bastard, Mordred, și tânăra armată a Treierătorilor, care amintesc cititorului de naziști.

Domnia a fost una dureros de îndelungată pentru Arthur, acum împovărat de ani, de tristețe și de înfrângere. După o tinerețe fericită la castelul lui Sir Ector, din Pădurea Sălbatică, unde magul Merlyn l-a inițiat în ideologiile politice din regatul animalelor, prefăcându-l vremelnice în tot soiul de jivine, Arthur a fost urcat pe tron de mâna destinului, obligat de simțul său de dreptate și armonie să creeze „lumea civilizată“ și faimoasa Masă Rotundă, să îndemne la căutarea Sfântului Graal, în strădania lui de-a împiedica omul să-și ucidă semenul.

Însă o soartă mai întunecată a orânduit ca el, în neștiința lui, să fie tatăl unui fiu ilegitim făcut cu sora lui vitregă, și i-a împins pe soția lui, Guenever, și pe cel mai bun cavaler al său, Lancelot, unul în brațele celui-lalt, stârnind astfel rivalitate, trădări și gelozie în rândurile cavalerilor.

Acestea din urmă îi dau bătrânului rege lovitura de grație. Uitat e ce a reușit să facă spre a întări Dreptatea și pacea în lume. Uitate sunt înfăptuirile sale țintind Puterea a ce este Drept și pacea în lume. Uitată este și suferința de-a fi încercat din rășputeri și de-a fi eșuat. Căutarea Graalului nu a dus nicăieri, frăția Mesei Rotunde s-a risipit. Acum Guenever este asediată de Mordred și de Treierătorii lui, în Turnul Londrei, iar Lancelot este exilat în Franța, amândoi victime ale obsesiei lui Mordred de a pune mâna pe tronul tatălui.

Arthur este așadar singur, doar cu pierderile și cu durerea lui, și-și îndeplinește absent îndatoririle de rege, răsfoind documentele din ziua aceea. O mișcare la intrarea în cort îl face să-și ridice ochii.

CARTEA LUI MERLYN

Incipit Liber Quintus¹

¹ „Începe cartea a cincea“, în latină în original.

Cugetă o clipă și zise:
„Am descoperit că Grădina Zoologică
e de ajutor multora dintre pacienții mei.
I-aș prescrie domnului Pontifex
o cură de mamifere mari.
Nu-l lăsa să-și închipuie
că e în scopuri medicale...”

Capitolul 1

Nu era episcopul de Rochester.

Regele își întoarse capul de la noul venit, deloc curios să-i afle identitatea. Lacrimile, în drumul lor căz-nit pe obrajii flasci, îl făceau să se rușineze de priviri străine. Dar se simțea și prea doborât ca să le mai țină în frâu. Își întoarse cu încăpățânare chipul de la lumină, de mai mult nefiind în stare. Ajunsese în acel punct în care nefericirea bătrâneților nu mai merita ascunsă.

Merlyn se așeză lângă el și luă mâna purtând greaua pecete a timpului. Lacrimile porniră să curgă mai repede. Magul bătut ușurel mâna, ținând-o discret, cu degetul mare pe vinele-i albastrii, așteptând ca viața să renască.

— Merlyn? întrebă regele.

Nu părea surprins.

— Ești vis? Azi-noapte, am visat că Gawaine a venit la mine cu o ceată de doamne frumoase. Mi-a spus că îl puteau însoți, deoarece le salvase în timpul vieții, și veniseră să ne prevină că, în zori, vom fi uciși cu toții. Apoi am avut alt vis. Se făcea că ședeam pe un tron legat în chingi de o roată, și roata asta s-a întors și eu am fost azvârlit într-o groapă cu șerpi.

— Roata s-a întors de unde a pornit: iată-mă.

— Ești un vis urât? Dacă da, rogu-te, nu mă chinui.

Merlyn încă ținea mâna. O mângâia în lungul vine-
lor, încercând să le facă să se cufunde în carne. Alină
pielea pătată de bătrânețe și-i insuflă viață cu o misterio-
asă concentrare, încurajând-o să-și recapete suplețea.
Cu vârful degetelor se strădui să redea trupului elas-
ticitatea, ajutând sângele să curgă, dând culoare și ne-
tezime încheieturilor umflate, însă nu scoase o vorbă.

— Ești un vis frumos, zise regele. Sper c-o să conti-
nui să visezi.

— Nu sunt defel vis. Sunt omul pe care ți l-ai amintit.

— O, Merlyn, ce tristețe cumplită a fost de când ai ple-
cat! Toate la câte ai pus umărul s-au dovedit greșeli. Toată
învățătura ta a fost amăgire. Nimic nu a meritat făcut.
Tu și cu mine vom fi dați uitării, ca unii ce nici n-au fost.

— Dați uitării? întrebă vrăjitorul.

Zâmbi în lumina lumânărilor și privi de jur împreju-
rul său, parcă spre a fi sigur de blănurile, zalele sclipi-
toare, tapiseriile și manuscrisele din cort.

— A fost odată un rege, zise el, despre care au scris
Nennius¹ și Geoffrey de Monmouth². Arhidiaconul de

¹ Călugăr velș din veacul al IX-lea, considerat autorul lucrării
Historia Brittonum (cca. 830), o sursă importantă de inspirație
pentru legendele arthuriene.

² Geoffrey de Monmouth (cca. 1095 – cca. 1155), cleric și o figură
importantă în dezvoltarea istoriografiei britanice, este autorul unei
istorii a regilor britanici și cel care a structurat pentru prima oară
miturile lui Arthur și Merlin.

Oxford¹ nu ar fi fost, zice-se, nici el străin de asta, la fel și acel încântător măgar, Gerald Velșul². Layamon și al său Brut³, și restul – ce de minciuni au reușit să îndruge! Unii au spus că era un britan vopsit în albastru, alții că era înveșmântat în zale, ca în romanele cavalierești normande. Unii teutoni greoi l-au îmbrăcat ca să rivalizeze cu plicticosul lor de Siegfried⁴. Unii l-au văzut în armură, ca prietenul tău, Thomas de Hutton Coniers⁵, iar alții încă, între care se remarcă un elisabetan romantic, pe nume Hughes⁶, i-au înțeles și abordat neobișnuita problemă amoroasă. A mai fost și

¹ Walter de Oxford (?–1151) a fost prieten apropiat al lui Geoffrey de Monmouth, căruia i-ar fi furnizat o carte ce a stat la baza lucrării acestuia, *Historia Regnum Britanniae*.

² Gerald Velșul (cca. 1146–cca. 1223), arhidiacon de Brecon, este autorul a numeroase lucrări, cele mai valoroase fiind considerate cele despre istoria și geografia Țării Galilor și Irlandei.

³ *Brut* este numele generic al unei colecții de cronici medievale din secolul al XIII-lea, care încep cu așezarea în insulele britanice a lui Brutus din Troia, fiul legendarului Eneas. Lucrarea are la bază cronica lui Geoffrey de Monmouth, iar autorul ei, Layamon, sau Laghamon, a fost un poet englez de la sfârșitul veacului al XII-lea și începutul celui de-al XIII-lea, foarte apreciat de Tolkien pentru contribuția sa la păstrarea străvechilor legende, între care și legenda lui Arthur și a Mesei Rotunde.

⁴ Erou legendar din mitologia germanică.

⁵ Autorul se referă, cel mai probabil, la Thomas Malory, a cărui familie a moștenit, prin căsătorie, titlul de baronet de Conyers, în veacul al XIV-lea. Malory este autorul lucrării *Le Morte d'Arthur*, publicată în 1485.

⁶ Thomas Hughes (1571–1623), dramaturg din epoca elisabetană, a scris piesa *The Misfortunes of Arthur* (*Necazurile lui Arthur*), jucată pentru prima dată în 1588.

un poet orb¹, care a încercat să lămurească misterioasele căi ale Domnului și l-a pus pe Arthur în balanță cu Adam, întrebându-se care din ei era mai însemnat. Tot de pe-atunci au fost și maeștri ai muzicii, precum Purcell², iar mai târziu încă, titani precum romanticii³, care au visat necontenit la regele nostru. Au fost oameni care l-au îmbrăcat în armură ca frunzele de iederă, și care i-au pus tovarășii să stea printre ruine năpădite de scaieți ori să se încline ușor pe spate, cu o ceață ușoară atingându-le delicat buzele. A mai fost și lordul Victoriei⁴. S-a amestecat în istoria lui cine cu gândul nu gândești, oameni ca Aubrey Beardsley⁵, care i-a ilustrat povestea. În scurtă vreme a venit și

¹ Poetul nu poate fi decât John Milton (1608–1674), autorul poemului epic *Paradisul pierdut* (1667), despre alungarea din rai a cuplului primordial. Inițial, Milton a dorit să-și modeleze opera după un rege legendar, ca Arthur.

² Henry Purcell (1659–1695), creatorul unei forme specifice engleze a muzicii baroce. A compus opera *King Arthur* în 1691.

³ Mișcarea romantică din Marea Britanie (sfârșitul veacului al XVIII-lea, prima treime a celui de-al XIX-lea) a avut o contribuție însemnată la revigorarea legendelor arthuriene și la conturarea imaginii pe care o avem astăzi despre Evul Mediu și legendarul rege.

⁴ Lord Alfred Tennyson (1809–1892) poet al curții în vremea reginei Victoria, autorul unui ciclu de douăsprezece poeme narative despre regele Arthur, intitulat *Idylls of the King*.

⁵ Aubrey Beardsley (1872–1898), ilustrator și scriitor englez, a fost una dintre figurile marcante ale mișcării estetice din care a făcut parte și Oscar Wilde. Desenele lui în cerneală neagră, influențate de stampele japoneze, scot în evidență aspecte grotești, decadente și erotice.

sărmanul bătrân White, care și-a închipuit că reprezentăm idealurile cavaleriești. După spusele lui, însemnătatea noastră stă în buna noastră cuviință, în aceea că ne-am împotrivit gândului sângeros al omului. Ce alături cu timpul a fost, dragul de el! Închipuiește-ți: să începi după Wilhelm Cuceritorul¹ și să termini cu Războiul Celor Două Roze²... Au venit apoi unii care au trimis în lume *Morte d'Arthur* pe unde mistice, precum cele radio. Alții, dintr-o emisferă nedescoperită, încă pretindeau, în niște imagini mișcătoare, că Arthur și Merlyn își erau propriii părinți naturali. Legendele britanice! Nu încape vorbă că am fost uitați, Arthur, dacă o mie de ani și încă jumătate de mie, și pe deasupra încă o mie sunt măsura uitării.

— Cine este acest Wight?

— Un ins, răspunse magul, absent. Fii bun și ascultă ce-ți voi recita din Kipling.

¹ Wilhelm, duce de Normandia (cca. 1208–1087) a intrat în istorie drept „Cuceritorul“ după ce i-a înfrânt, la Hastings, în 1066, pe ultimul rege saxon al Angliei, Harold Godwinson, și armata acestuia, instaurând dominația normandă.

² Războiul Celor Două Roze (cea albă, a Casei de York și cea roșie, a Casei de Lancaster) a reprezentat o serie de războaie civile care au avut loc în Anglia în secolul al XV-lea, între cele două ramuri rivale ale dinastiei Plantagenetilor, pentru tronul țării. Conflictele au culminat și s-au încheiat cu Bătălia de la Bosworth Field (1485), în care Richard al III-lea, din Casa de York, a fost înfrânt de Henry Tudor, îndoielnicul pretendent lancasterian la tron, și aliații săi. Henry a fost încoronat ca Henric al VII-lea, întemeind dinastia Tudorilor.

Și bătrânul domn se porni să recite cu patimă celebrul paragraf din *Pook's Hill*¹:

— „L-am văzut pe Sir Huon² și o ceată de oameni ai săi, pornindu-se din Castelul Tintagel³ către Hy-Brasil⁴, în toiul unei grozave furtuni pe mare iscată de la miazăzi, care azvârlea stropii de apă până dincolo de castel și băgase o spaimă de moarte în Caii Dealurilor. Izbucneau în clipele de răgaz, țipând ca niște pescăruși, și erau cu toții împinși înapoi spre țărm câte cinci mile bune, înainte să se așeze iarăși pe direcția vântului... Era Magie Neagră – cea mai neagră de care era în stare Merlin, și marea era toată un foc verde și spumă albă, în care se auzeau cântând sirenele. Iar Caii Dealurilor își croiau drum din val în val, călăuziți de lumina fulgerelor! Așa era în zilele de demult!“ Asta descriere, adăugă el, după ce termină fragmentul. Asta proză. Nu-i de mirare că, la sfârșit, Dan exclamă „Splendid!“ Și totul e despre noi doi sau despre prietenii noștri.

¹ *Puck of Pook's Hill*, scrisă de Rudyard Kipling și publicată în 1906, este o colecție de douăsprezece povestiri fantastice din diferite perioade ale istoriei engleze. Fragmentul este din „Weland's Story“, care se petrece înainte de Cucerirea Normandă, din 1066. Puck este ultimul dintre Oamenii Dealurilor, un spiriduș deșteptat de cei doi copii, Dan și Una, protagoniștii poveștii.

² Personajul principal din romanul cavaleresc în proză *Huon de Bordeaux* (secolul al XV-lea), care la sfârșitul aventurilor sale este făcut rege al ținutului zânelor, luându-i locul legendarului Oberon.

³ Locul unde s-ar fi născut Arthur.

⁴ Un ținut paradiziac din mitologia celtică.

— Dar, Magistre, nu înțeleg.

Magul se ridică în picioare, cătând profund nedumerit la bătrânul său ucenic. Își toarse barba în mai multe fuioare, își vârî vârful în gură, își răsuci mustățile și-și trosni încheieturile degetelor. Era înspăimântat de ceea ce-i făcuse regelui. Parcă s-ar fi străduit să resusciteze un înecat, un om pe jumătate mort, făcându-i respirație artificială. Dar nu se rușina. Când ești om de știință, trebuie să perseverezi fără nicio remușcare în urmărirea singurului lucru important – Adevărul.

Mai târziu, întrebă cu glas scăzut, așa cum strigi pe cineva care doarme:

— Wart?

Niciun răspuns.

— Rege?

Răspunsul plin de amărăciune fu:

— *Le roy s'avisera.*¹

Era mai rău decât se temuse. Se așeză, apucă iarăși mâna fără vlagă, și începu să-l ia cu binișorul:

— Mai încearcă o dată. Încă nu s-a isprăvit cu noi.

— Ce rost are să încerci?

— E ceva ce fac oamenii.

— Atunci oamenii sunt niște nătărăi.

Bătrânul îi răspunse cu sinceritate:

— Oamenii sunt niște nătărăi, și nelegiuți pe deasupra. Iată de ce este atât de interesant să-i ajuți să se îndrepte.

¹ „Regele va cugeta“, în franceza medievală, în original.

Victima lui deschise ochii, dar îi închise, ostenită, la loc.

— Lucrul la care te gândeai înainte de sosirea mea, rege, e adevărat. Vorbesc despre *homo ferox*¹. Dar și șoimii sunt *ferae naturae*²; aceasta este fascinația lor.

Ochii rămaseră închiși.

— Lucrul la care te gândeai... că oamenii sunt mașinării, asta nu e adevărat. Sau, dacă este, nu are noimă. Căci, dacă suntem cu toții mașinării, atunci nu avem de ce ne face griji.

— Înțeleg.

Ciudat, dar chiar înțelegea. Și ochii i se deschiseră, și rămaseră deschiși.

— Îți amintești de îngerul din Biblie, gata să cruțe orașe întregi dacă în ele se găsea un singur om drept? S-a găsit vreunul? Asta i se aplică lui *homo ferox*, Arthur, chiar și astăzi.

Ochii prinseră a-și urmări cu atenție vedenia.

— Mi-ai urmat povețele prea literal, rege. A nu crede în păcatul original nu înseamnă a crede neapărat în neprihănirea dintru-nceput. Înseamnă doar că nu trebuie să crezi că oamenii sunt ticăloși până-n străfunduri. Or fi ei ticăloși, și chiar foarte, însă nu până-n străfunduri. Altfel, de acord cu tine, nu ar avea niciun rost să încerci.

¹ „Omul violent“, în latină în original.

² „Sălbăticiuni ale naturii“, în latină.

— E un vis frumos. Nădăjduiesc să fie și lung, spuse Arthur, cu unul din zâmbete lui dulci.

Dascălul își scoase ochelarii, îi lustrui, îi așeză la loc pe nas și îl cercetă cu atenție pe bătrânul din fața lui. În dosul lentilelor se ghicea o urmă de satisfacție.

— Dacă nu ai fi trăit asta, zise, nu ai fi avut cunoștință de ea. Omul trebuie să-și dobândească, trăind, cunoașterea. Ce mai faci?

— Destul de bine. Tu ce faci?

— Foarte bine.

Își strânseseră mâinile, de parcă abia atunci s-ar fi cunoscut.

— Rămâi?

— De fapt, zise vrăjitorul, suflându-și acum cu îndârjire nasul, ca să-și ascundă bucuria sau, poate, căința, n-am să prea zăbovesc. Am fost trimis cu o invitație.

Își împături batista și o puse la loc, în pălărie.

— Niscăi șoareci? întrebă regele, cu o sclipire palidă în ochi.

Pielea obrazului îi zvâcni, sau se netezi o fracțiune de secundă, lăsând a se vedea sub ea, în os poate, chipul pistruiat și cârn al unui băiețel care, odinioară, se lăsase vrăjit de Arhimede.

Merlyn își scoase, mărinos, scufia.

— Unul. Cred că a fost un șoarece; dar e pe jumătate stafidit. Iar aici, observ, este broasca pe care am găsit-o astă vară. Fusesse călcată, sărmana jivină, în timpul secetei. O siluetă perfectă.

O cercetă mulțumit, înainte de-a o pune la loc, după care se așeză picior peste picior și-și cercetă în același fel tovarășul, frecționându-și totodată genunchiul.

— Invitația, spuse el. Nădăjduiam că ne vei face o vizită. Bătălia își poate vedea și singură de-ale ei până mâine, nu-i așa?

— Nimic nu are însemnătate într-un vis.

Asta păru să-l mânie, căci izbucni cu oarecare iritare:

— Cât mi-aș dori să încetezi odată cu visele! Ție ți-ar plăcea să te numesc vis? Trebuie să te gândești și la sentimentele celorlalți.

— Să uităm.

— Așadar, invitația. Ești poftit să-mi vizitezi peștera, unde m-a închis tânăra Nimue. O mai ții minte? Sunt acolo niște prieteni, care așteaptă să te cunoască.

— Ar fi frumos.

— Cu bătălia ta e totul aranjat, cred, și oricum, n-ai închide un ochi. Dacă ai veni, și inima ta s-ar mai înveseli.

— Nimic nu e aranjat, zise regele. Însă visele au obiceiul să se aranjeze singure.

La auzul acestor cuvinte venerabilul domn sări ca fript de pe scaun, apucându-se cu mâinile de cap, de parcă l-ar fi împușcat cineva în frunte, și înălță spre cer bagheta de lemnul vieții.

— Preamilostive puteri! Iarăși vise!

Cu un gest solemn își scoase pălăria conică, săgetă din ochi silueta bărboasă din fața lui, care părea de-o vârstă cu el, și se pocni cu bagheta în creștet, ca să-și marcheze exclamația. Apoi se așeză, pe jumătate năucit, căci exagerase nițel cu sublinierea.

Bătrânul rege îl urmărea cu o minte ce se deștepta la viață. Acum, că își visa atât de aievea prietenul de mult pierdut, începea să înțeleagă de ce Merlyn se prostea de bunăvoie. Bufoneria fusese un mijloc de a-i ajuta pe oameni să învețe într-o atmosferă de veselie. Fu treptat cuprins de o profundă afecțiune, în care se amesteca și un strop de teamă, pentru străvechiul curaj al dascălului său, un curaj în stare să creadă și să încerce mereu, cu neostoită excentricitate, în ciuda veacurilor de experiență. Parcă se mai înveseli la gândul că bunăvoința și curajul nu pier. Cu inima tot mai ușoară, zâmbi, închise ochii și căzu de-adevăratelea într-un somn adânc.

